

érte a szabvány méretét. A rügyei beérnek és amikor erdősítéshez használjuk fel, úgyszólván fogjuk vágni. Azok a csemeték pedig, amiket felszabadítottunk, növekedésnek indulnak és eléri a szabvány méretet.

Ezzel a módszerrel, amit röviden leírtam, a Pest megyei területeken homokos, de még más jellegű dombvidéki területeken is igen jó elegyes állományokat, esetenként elegyetlen akác-erdősítéseket létesítettem, ahol a pótlásra szinte nem is volt szükség.

Bár ma az akáctelepítéseket a különböző beruházási jogszabályok nem különösebben dotálják, mégis érdemes a témával foglalkozni. Ha másért nem legalább azért, hogy ahol akáccsemetével erdősítünk, az valóban kiváló, szép, jó növekedésű erdő létrejöttét segítse elő, biztosítsa.

Mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítések és az őzállomány kapcsolata

BALÁZS ISTVÁN

A címben szereplő témát Pest megyében, az erdősítések bejárása, a nyár erdőtelepítések, de főként a mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítések megtekintése, átvétele során tapasztalt jelentések, megfigyelések alapján kívánom rögzíteni. Nevezetesen az a jelenség volt megfigyelhető, és ma is egyre fokozottabb mértékben tapasztalhatja az új nyártelepítéseket járó ember, hogy ezekben az erdősítésekben — kifejezetten mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítésekben — megjelent az őz, de nem egyenként, hanem „családostól”, csoportosan, csapatban.

Tudom, a gondolat is merész, hát még tényként való közlése. Álljon itt néhány, szerintem tapasztalati tény, mondhatnám indok, amit bizonyítékként (nem megdönthetetlenként) szeretnék állításomhoz felsorakoztatni.

A mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítések általában 20—150 ha nagyságú egységek: de legrosszabb esetben is a mezőgazdaságilag gazdaságosan nem hasznosítható, legalább 20 kh-at meghaladó területek lehetnek csak; kisebb egységben nem engedélyezhető a telepítés. Ez utóbbi esetben közvetlen kapcsolatban van a nyárfont a mezőgazdasági területekkel. Az előírt fafaj nagyra értékelt az őriásnyár, esetleg az olasznyár. A telepítéshez használt gyökeres dugvány mérete a laikus számára egészen nagy „fát” jelent, mert: 1,70—2,20 méter magas és 20—24 mm átmérőjű. Már a telepítés évében nagy zöld felületet, „erdő”-szerű képet biztosít.

A nyesések elvégzésekor a sorok között maradó lomb megfelelő zöld anyagot, táplálékot, de legalább is ballasztanyagot biztosít. (Más kérdés, hogy a nyesési anyagot több helyen kiszállítatják a szakfelügyeleti szervek a telepítések szélére. Természetesen ezzel vadgazdálkodási, vadvédelmi, de még erdészeti szempontból sem érthetünk mindig egyet.)

A mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítési program 1966 őszén indult országosan és a megyében is. Az akkor telepített (pl. megyénkben összesen 3200 kh) őriás- és olasznyár komplexumok ma már zárt erdőt jelentenek. Különösen ez a helyzet megyénkben a ceglédi járásban, Nagykőrös város környékén, ahol évente 400—500 ha mezőgazdasági cellulóznyárfa-telepítést hajtanak végre. A megyében itt telepítettek és telepítik a legtöbb nyárfát és itt növekedett ugrás-szerűen az őzállomány az utóbbi években.

S itt ismét meg kell állnunk.

Eddig a megyében ezen az alföldi részen alig volt jelentős őzállomány, most

viszont ugrásszerűen megnövekedett. Sőt, amire még példa nem volt, az 1969. évi őzkilövések során a ceglédi járásban (Abony vidékén) és Nagykőrös város területén két aranyérmes őzbakot ejtettek el. Az egyik 163, a másik 160 pontot kapott a megyei és az Országos Trófea Bíráló Bizottságtól egyaránt! Előtte 1968-ban szintén ragyogó aranyérmes bakot lőttek Cegléd környékén.

Tegyük összehasonlítást a megye területén létrejött nyártelepítések területadatai és az őzállomány növekedése között:

	nyártelepítés kh-ban	őz (bak-suta, gida együtt)
1967	1477	4950
1968	1483	5758
1969	1742	8506
1970	2492	8714

Ehhez természetesen a más jellegű, klasszikus erdősitések, fásítások során létrehozott erdők, nyártelepítések is pozitívan vehetők számba, mivel az így létrejött, nemcsak nyártípusú erdők is elősegítették az őzállomány számszerű növekedését. Az állami gazdaságok mezőgazdasági cellulóznýárfa-telepítési és a nyárerdősítések évente 400—600 kh-at jelentenek a megyében.

Milyen táplálkozási, megélhetési, tehát életfeltételeket biztosít az őz részére a nyárfafajból létrehozott erdősités?

A lombozat tápértéke jelentős. Az őz köztudottan olyan táplálékot szeret, igényel, ahol a fehérjék aránya a zsírokhoz képest korlátozott. A Bence—Csapody—Tölgyesi-féle táplálóanyag- és ásványianyag-tartalom vizsgálatokban szereplő fehér- és feketenyár adatok ezen a téren előkelő helyen állanak. Márpedig az olasz- és óriásnyár nagyobb, zöldebb levelei, rügyei nem lehetnek rosszabbak az előbbieknél. Igaz, erre vonatkozó kísérleti, pontosan rögzített, tudományos adataim nincsenek. Ez azonban csak idő kérdése, az adatok felmérése, feldolgozása folyamatban van.

A nyesési anyag táplálékként használható. A nyártelepítésekben a szükséges nyesést a vegetációs idő megindulásakor (március—április—május) végrehajtották. Az így levágott ágak rügyei stb. az őz számára — a természet szegényes tavaszi, téli táplálékai miatt — nagyon fontos táplálékot jelenthet.

Az ápolások általában a nagy mezőgazdasági munkák befejezése után kerülnek végrehajtásra, így a mezőgazdasági művelésű, zavart területről itt a mezei őz időszakos nyugalmat, védelmet talál. A hatalmas zöld levelek, lombozat és a még meglévő lágyszárú aljnövényzet takarást biztosít az őz számára a nap minden szakaszában, annál is inkább, mert évente legfeljebb két esetben végeznek ápolási munkákat a nyártelepítésekben.

Az őz általában 100 ha-on felüli területen él, a nagyobb monokultúrákat nem kedveli; a cellulóznýár-telepítések — ismétlem — 20—50—100—200 kh-as egységek, illetve 20—150 ha-os „erdők”; körülötte mindenütt mezőgazdasági művelésű területek.

Nem vitatom azt a tényt, hogy állításom még több évi alapos, gondos megfigyelést, vizsgálatot igényel. Lehet azon vitatkozni, több ellenérvet felhozni, talán időlegesen el is lehet vetni, de azt a tényt megváltoztatni, hogy a kint élő emberek megfigyelései és saját tapasztalataim szerint is a kisebb-nagyobb kiterjedésű, mezőgazdasági cellulóznýár-telepítésekben (óriásnyár—olasznyár és más nyárerdősítésekben) *megjelent, ott él, mozog* — egyre nagyobb számban — a mezei őz, nem lehet.

A jelenség okait még vizsgálunk, vitatunk kell, de mindenképpen figyel-

met érdemlő jelenség, észrevétel, aminek elhallgatása, tudomásul nem vétele az őzállomány minőségi és mennyiségi növekedésének megítélésében óriási hibák forrása lehet. Elég, ha az ugrásszerű növekedést nem akarjuk meglátni — főleg ott, ahol őz eddig nem, vagy csak elvétve volt — és dédelgetni, nem pedig korszerű vadgazdálkodást folytatni akarnak az őzállományban.

A megfigyelések és a tapasztalatok leszűrése egy megye területére vonatkoznak. Nyilván adódnak hasonló vagy esetleg más jellegű észrevételek másutt is. Szívesen veszem az esetleges eltérő vagy azonos véleményt is. Egy azonban bizonyos: a nagyarányú erdősítés, de különösen az igen nagy „divattá” vált nyár-„kultusz” természetszerűleg okoz változást a vadállományban, ott is elsődlegesen a mezei őz számszerű alakulásában.

Lehet, hogy csak a figyelem felhívása amit leírtam, de óvjuk minőségi őzállományunkat a felesleges túlszaporodástól.

Ha csak ezt éri el ez a néhány sor, akkor már érdemes volt leírni.

Birtokpolitika, területrendezés, tájlesztés

DR. BORBÉLY GYÖRGY

A „környezet”, mint fogalom, elsősorban földrajzi megkülönböztetésként mutatkozik: síksági, hegyvidéki, de mondhatjuk azt is, hogy falusi, városi. Őszetevői befolyásolják az egyén fizikai, szellemi fejlődését, erkölcsi világát.

A kikapcsolódásra vágyó ember, pihenése érdekében, a környezetén kíván elsősorban változtatni. A városi, a fizikai környezetváltozás érdekében a természetet keresi fel, a várostól messze élő pedig a várost élményszerzés vagy egyszerű szemlélődés céljából.

Ez a két, merőben ellentétes környezet belső tulajdonságainál fogva az ember fizikai, szellemi világára is különös módon hat, a természet megnyugtatóan, a város a dinamikusabb életével inkább serkentően, ingerlően.

Azonban a természet állapota sem állandó. Egyrészt önmagától, másrészt a természeti jelenségek és nem utolsósorban az ember beavatkozása következtében, átalakul. Egyes állat- és növényfajták eltűnnek, főképp az emberi magatartás következtében megváltozik a táj külső képe is. A természet tartalékai nem kifogyhatatlanok, a behatások folyamata után — bizonyos vonatkozásokban — már nem képes újra termelődni. Ennek következtében mindig nagyobb jelentősége lesz a természet védelmének. A városok légköre a technika fejlődésének következtében szennyeződik, széngázzal, benzingázzal, különböző égéstermékekkel stb.

Ezektől a szennyeződésektől feltétlenül meg kell óvni a természetet, sőt ezeken túlmenően szerepet játszik itt a „hangszennyeződés” kérdése is. Távol kell tartani a civilizáció zaját, nem szabad megzavarni a természet hangjait. Ez adja a tájszépség zenei aláfestését, melynek egyik megjelenési formája a csend.

Mind a városokban, mind a természetben az ember környezetének kialakítása, az egészséges létkörülmények megteremtése vagy megóvása az emberiségnek súlyos gondot jelent a világ minden részén.

A várost és a természetet a technika termékei, a civilizáció kapcsolja össze. Az összekapcsolódás a természetet fenyegeti sokszor nem is közvetve, hanem közvetlenül az ember által.

A környezetén változtatni kívánó, főképpen városi ember ma már könnyen jut ki a természetbe, autóbusz, vonat, hajó, magánautó, motorkerékpár, ke-